

J. R.

**Rozwój instytucji sądów społecznych
na Węgrzech : [recenzja artykułu J.
Szilbereky'ego opublikowanego w
czasopiśmie "Revue de droit
hongrois", 1963, nr 1]**

Palestra 7/11(71), 73-74

1963

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

czyną tkwi w tym, że zarządzenie wykonawcze z dnia 6.XII.1955 r. pomija istnienie przepisów postępowania administracyjnego i jest w związku z tym częściowo zdezaktualizowane. W tym stanie rzeczy wydaje się bardzo pożądana nowelizacja tego zarządzenia.

M. Cybulska

Z ZAGRANICZNEJ PRASY PRAWNICZEJ

Rozwój instytucji sądów społecznych na Węgrzech

omawia J. Szilbereky w nrze 1/1963 „Revue de droit hongrois”.

Autor na wstępie swych rozważań podkreśla, że w warunkach społecznych ustroju demokracji ludowej istnieją rozmaite możliwości przyciągnięcia mas ludowych do kierownictwa sprawami społecznymi. W dziedzinie wymiaru sprawiedliwości jedną z form tego współdziałania stanowią tzw. sądy społeczne.

Sądownictwo społeczne zostało powołane do życia w WRL dekretem nr 1041 z 30.V.1956 r., wydanym przez Radę Ministrów po uzgodnieniu z Krajową Radą Związków Zawodowych. Od tego czasu działają one we wszystkich przedsiębiorstwach zatrudniających więcej niż 300 osób. Pozytywne rezultaty oraz korzystne doświadczenia, jakie przyniosła ta działalność, spowodowały, że w wyniku postępującego na Węgrzech procesu stałego rozszerzania demokratyzmu w dziedzinie życia państwowego i społecznego zdecydowano rozwinąć instytucję sądów społecznych. Wyrazem tych tendencji jest właśnie nowa ustawa nr 24 z 1962 r.

W celu stworzenia lepszych warunków do wykonywania przez sądy społeczne ich zadań (wychowywanie ludzi pracy w duchu świadomego i zdyscyplinowanego stosunku do pracy oraz własności społecznej, a także w duchu respektowania godności ludzkiej, własności i innych praw) ustawa w sposób szczegółowy określa organizację tych sądów, jak również zawiera szereg postanowień zmierzających do zapewnienia skuteczności ich działania.

Ustawa dopuszcza możliwość powołania sądów społecznych w każdym przedsiębiorstwie lub w innym organizmie gospodarczym zatrudniającym przeszło 100 osób.

W państwach demokracji ludowej podzielone są zdania co do tego, czy sądy społeczne powinny stanowić integralną część aparatu wymiaru sprawiedliwości, czy też mają być niezależnymi organami społecznymi. Ustawa węgierska przyjęła to drugie rozwiązanie. W celu zabezpieczenia niezależności członków tych sądów daje im ona wzmocnioną ochronę prawną w zakresie prawa pracy i prawa karnego.

Ustawa znacznie rozszerza kompetencję sądów społecznych. Należą do nich przede wszystkim sprawy o naruszenie norm współżycia społecznego, choćby dokonanego nawet poza miejscem pracy, a więc o pijaństwo i rozpustę, porzucenie rodziny, niewłaściwy stosunek wobec współtowarzyszy pracy, nieprzestrzeganie dyscypliny pracy itd. (art. 9). Sądy te orzekają również w sprawach dotyczących popełnienia w miejscu pracy przestępstw mniejszej wagi przeciw własności społecznej lub osobistej (sprawy takie są rozpatrywane na wniosek prokuratora lub sądu powszechnego). Szczególną uwagę należy zwrócić na te postanowienia (art. 11 i 12), które poddają właściwości tych sądów sprawy o znieważenie, obrazę lub

lekkie naruszenie nietykalności cielesnej, popełnione przez jednego pracownika przeciw innemu pracownikowi danego przedsiębiorstwa, oraz powstałe między nimi spory o charakterze majątkowym, jeżeli ich wartość nie przekracza 1 000 forintów.

Sądy społeczne rozpoznają sprawy w składzie 3 osób, który może być zwiększony o 2 dalsze osoby, jeżeli rozpatrywana jest sprawa o szczególnym znaczeniu. Ustawa zawiera szereg przepisów proceduralnych, o których ogólnie można powiedzieć, że stwarzają tok postępowania bardziej uproszczony aniżeli w zwykłym postępowaniu sądowym.

Sąd, uznając danego pracownika za winnego zarzucanego mu czynu, może mu udzielić upomnienia lub surowej nagany, a w wypadkach cięższych może wystąpić do dyrektora przedsiębiorstwa z wnioskiem o przeniesienie danego pracownika do niższej kategorii pracy lub o zwolnienie go z pracy bez wypowiedzenia. Poza tymi środkami ustawa zezwala sądowi na wymierzenie grzywny w wysokości do 500 forintów oraz na orzeczenie pozbawienia premii (nie dłużej jednak niż przez rok).

W stosunku do nałogowych pijaków sąd może wystąpić z wnioskiem o poddanie go przymusowemu leczeniu, przewidzianemu w ustawie nr 18 z 1962 r. Wreszcie sąd może nakazać, ażeby część (najwyżej połowa) wynagrodzenia przypadającego osobie, która zaniedbuje swój obowiązek zaspokajania potrzeb rodziny, była przekazywana do rąk drugiego małżonka lub innej osoby zajmującej się wychowaniem i utrzymaniem dzieci.

Od orzeczeń sądów społecznych przysługują środki odwoławcze w postaci bądź skargi do komisji związkowej, bądź rewizji do sądu (który rozstrzyga sprawę ostatecznie).

Sądowi społecznemu przysługuje prawo uchylecia się od rozpoznania sprawy, jeżeli uzna ją za zbyt skomplikowaną, z jednoczesnym przekazaniem jej właściwemu sądowi okręgowemu.

Ustawa przewiduje przymusowe wykonanie orzeczeń sądów społecznych przez dane przedsiębiorstwo.

Ponieważ sądy społeczne są organizmami nie podlegającymi hierarchicznie żadnym innym organom, należało znaleźć odpowiedni środek zmierzający do zapewnienia jednolitości ich orzecznictwa. Zadanie to zostało powierzone Krajowej Radzie Związków Zawodowych, której prezydium opublikowało 21.X.1962 r. wytyczne odnoszące się do powoływania i działania sądów społecznych. Ustalają one m. in. reguły wyboru członków sądów społecznych oraz tryb ich odwołania w wypadkach, gdy są niezdolni do wykonywania swych funkcji. Przy wyborze należy starać się o to, aby skład sądu odpowiadał składowi pracujących w danym przedsiębiorstwie, a więc aby byli proporcjonalnie reprezentowani pracownicy fizyczni i umysłowi oraz mężczyźni, kobiety i młodzież.

Rezolucja reguluje także szereg kwestii technicznych i administracyjnych, jak np. sposób redagowania protokołów i decyzji, sposób ich ogłaszania itd.

W konsekwencji można stwierdzić, że węgierskie sądy społeczne stanowią ważne ogniwo w systemie środków wychowania społeczeństwa w duchu poszanowania praw i obowiązków, wynikających z przepisów prawa oraz zasad współżycia w społeczeństwie budującym socjalizm.